

Het gele boekje van De Standaard doorgelicht

Peter Debrabandere

De verschijning van het gele boekje van De Standaard onder de titel *Hoe Vlaams mag uw Nederlands zijn?* heeft beroering gewekt. De titel verwijst naar de enquête *Hoe Vlaams is uw Standaardnederlands?*, die De Standaard, de Taalunie en Radio 1 in november 2014 hielden. De enquête leek aan te tonen dat Vlamingen eigen Vlaamse woorden als standaardtaal erkend willen zien. De Standaard gaat nu nog een stapje verder en heeft een boekje samengesteld waarin bij duizend Belgisch-Nederlandse woorden en uitdrukkingen voor redacteurs en medewerkers van de krant de knoop doorgehakt wordt.

Dat dit boekje voor *intern gebruik* toch met de zaterdagkrant verspreid is, laat zien dat het ook bedoeld is om een rol te spelen in het soms felle debat over wat de standaardtaal in Vlaanderen moet zijn. Dat debat werd decennialang beheerst door de overtuiging dat het Nederlands in Vlaanderen zo veel mogelijk moest aansluiten bij het Nederlands van Nederland. Nu gaan er steeds meer stemmen op om die strakke houding los te laten en allerlei Belgisch-Nederlandse woorden en uitdrukkingen bestaansrecht te verlenen.

Dit gele boekje doet dat dus, een beroep doend op de taaladviezen die de Taalunie op taaladvies.net ter beschikking stelt, en met medewerking van de Taaltelefoon (taaltelefoon.be). Johan De Schryver, initiatiefnemer van de bovengenoemde enquête, verwijt in De Standaard van 4 februari het gele boekje een gebrek aan consequentie. Inconsequent is het boekje inderdaad: een aantal woorden en uitdrukkingen die ruim verspreid zijn, maar toch steeds als klassieke voorbeelden (ook in het onderwijs) gebruikt worden van wat niet door de beugel kan (de traditionele norm), kunnen ook in dit boekje niet door de beugel: *doorgaan* 'plaatsvinden', *doorheen* (voorzetsel), *iets aan een prijs verkopen*, *gekend* 'bekend', *noemen* 'heten', *tas* 'kopje', *verlof* 'vakantie', *op het eerste zicht* ... Maar wie zoals in het gele boekje het criterium hanteert dat al wat een 'taalprofessional' zegt en schrijft, tot de standaardtaal gerekend moet worden, moet ook die woorden accepteren. Zo laten bijvoorbeeld allerlei collega's van mij – docenten, taalprofessionals volgens de enquête waar ik het net over had – en journalisten van De Standaard activiteiten *doorgaan* i.p.v. *plaatsvinden*. Tóch keurt het gele boekje dat af, omdat de Taaltelefoon en taaladvies.net de traditionele norm handhaven als een vol-

doende grote minderheid Vlaamse taalprofessionals die traditionele norm toepast, zoals bij *doorgaan*.

De Schryver verwijt de samenstellers dus terecht dat ze nu eens meegaan in het variatiedenken en Belgisch-Nederlandse varianten aanvaarden, en dan weer toch woorden blijven afkeuren omdat ze nu eenmaal al altijd afgekeurd werden. Daarbovenop maken de samenstellers ook nog een onderscheid tussen lexicale en grammaticale gevallen. Voor lexicale gevallen zijn ze milder, voor grammaticale gevallen volgen ze vaak de traditionele visie: *moest ik het geweten hebben, iets mooi, goed om weten, van zodra, mits betaling, omwille van, gezien* (voegwoord), *doorheen het jaar, eenmaal dat*. Dat mag allemaal in De Standaard niet geschreven worden. Het moet zijn: *als ik dat geweten had, iets moois, goed om te weten, zodra, mits er wordt betaald, wegens, aangezien, gedurende het jaar, zodra*.

Verder duikt af en toe een ad-hocargumentatie op. Zo mag *foor* niet in De Standaard verschijnen omdat het een “ouderwets” woord is voor *kermis*. Maar waarom wordt niet zo geredeneerd bij ouderwetse woorden als *verwittigen*, *nagel* ‘spijker’, *proper*, *kleed* ‘jurk’, *iets bekomen* en *wenen*? De kwalificatie *ouderwets* is nog iets van de oude methode: wat in Nederland (niet in Vlaanderen) verouderd was, was fout. U kunt tegenwerpen dat *foor* in Nederland én Vlaanderen ouderwets is, wat niet zo is voor *verwittigen* enzovoort. Maar dat klopt niet. Ga zoeken in het archief van De Standaard en u ontdekt dat *foor* absoluut niet ouderwets is. Het is springlevend. Het probleem is dat het *gele boekje* af en toe zijn principe om het taalgebruik in Vlaanderen zelf als norm te hanteren, opzijzet om de autoritaire systeemnorm gebaseerd op het Nederlandse Nederlands te handhaven.

Quasi mag je in De Standaard niet schrijven als je *bijna*, *vrijwel* bedoelt, want in de standaardtaal betekent *quasi* ‘schijnbaar, zogenaamd’. Maar waarom wordt die redenering dan niet toegepast bij *plooien* & *vouwen*, *bierbak* & *bierkrat* en tientallen vergelijkbare gevallen? Bij *quasi* wordt de autoritaire systeemnorm gehanteerd, bij *plooien* en (*bier*)*bak* niet. Consequent is dat niet, want als *quasi* niet gebruikt mag worden als je *bijna* bedoelt, dan vereist de logica dat je ook niet *bak* moet zeggen als je *krat* bedoelt. Een *bak* is namelijk niet “een kist van open latwerk of plastic” (de definitie van *krat* in Van Dale).

Ondanks die inconsequenties blijft natuurlijk wel gelden dat het *gele boekje* een norm hanteert die gebaseerd is op het oordeel van een meerderheid van Vlaamse taalprofessionals, daarbij een beroep doend op taaladvies.net en de Taaltelefoon. Die werkwijze leidt tot heel wispelturige adviezen: in De Standaard mag vanaf nu wél *ik durf zeggen*, níét *ik ben beginnen lopen*, wél *selder*, níét *ajuin*, wél *materniteit* ‘kraamafdeling’, níét *mutualiteit* ‘ziekenfonds’, wél *onthaal* ‘receptie’, níét *inkom* ‘hal’, wél *aan een tempo* ‘in een tempo’, níét *aan een snelheid* ‘met een snelheid’ ... Hoofdredacteur Karel Verhoeven schrijft in de inleiding: “Generaties Vlamingen bestudeerden lange zeg-niet-zeg-wel-lijsten.” Maar daar zijn we met dit boekje dus niet van verlost, want als een journalist wil weten of hij over een *mutualiteit* mag schrijven, kan hij niet steunen op wat hij om zich heen in Vlaanderen hoort en leest. Hij moet eerst het *gele boekje* blokken.

En is het verstandig om sommige Belgisch-Nederlandse woorden nu expliciet goed te keuren als Vlaamse journalisten ze vandaag niet meer gebruiken? Het *gele boekje* keurt *uurregeling*, *zakencijfer* en *rondpunt* goed, gewoon omdat taaladvies.net ze (ook ten onrechte) goedkeurt. Vlaamse journalisten, De Lijn en de NMBS hebben het over de *dienstregeling*, het woord dat Vlamingen en Nederlanders gemeen hebben. De Standaard, De Tijd en Trends schrijven *omzet*, niet *zakencijfer*. Vlaamse instanties die iets met verkeer te maken hebben, gebruiken bijna uitsluitend het woord *rotonde*, niet *rondpunt*.

Over het *gele boekje* valt beslist ook iets positiefs te zeggen. In het verleden is al te strak automatisch alles afgekeurd wat alleen in Vlaanderen gezegd werd. Er valt beslist wat voor te zeggen om woorden en uitdrukkingen goed te keuren als *brooddoos* ‘broodtrommeltje’ en *zijn broodje is gebakken* ‘hij heeft zijn schaapjes op het droge’. Er staan tientallen dergelijke gevallen in het *gele boekje*.

Alles bij elkaar genomen zien we dat het *gele boekje* weer een zeg-wel-zeg-niet-lijstje is, dat ons niet verlost van het ‘lijstjes leren’, wat Vlaamse taalprofessionals in opiniestukken in kranten en tijdschriften aan de kaak stellen. Mij lijkt deze poging om verschillende aan elkaar tegengestelde normen (die van de Vlaamse taalprofessional, die nu eens naar de oude autoritaire systeemnorm overhelpt, dan weer naar de nieuwe Vlaamse taalrealiteit; die waarbij de samenstellers hun eigen norm hanteren) met elkaar te verzoenen, niet tot een goed resultaat te leiden. Bij het vroegere ‘lijstjes leren’ was er tenminste nog een zeker houvast. Een voorbeeld. Als je een keer in de gaten had dat letterlijke vertalingen uit het Frans die in Nederland niet voorkwamen, niet tot de standaardtaal behoorden, dan kon je daar systematisch op steunen. Het viel met dat ‘lijstjes leren’ dus nogal mee. Nu kan zo’n letterlijke vertaling voor het *gele boekje* in het ene geval wél (*levensduurte* ‘kosten van levensonderhoud’), in het andere geval níét (*loonkost* ‘loonkosten’). Met dit boekje is er nog minder houvast dan vroeger.

En voor wie het vergeten was: het *gele boekje* is een intern werkinstrument voor redacteuren en andere medewerkers van De Standaard. Anderen hoeven er geen rekening mee te houden. ➡

Besproken boek:

Hoe Vlaams mag uw Nederlands zijn? 1.000 Belgisch-Nederlandse woorden (samenstelling en redactie: Ludo Permentier & Rik Schutz), De Standaard, eerste druk januari 2015, 125 pp, <http://www.onderwoorden.nl/woordenboeken/>.

Peter Debrabandere is docent Nederlands, Duits en copywriting aan de Katholieke Hogeschool VIVES, Brugge. Hij is hoofdredacteur van Neerlandia. Contact: peter.debrabandere@scarlet.be.